

R.S. Stokvis, Rotterdam, 1925.
Illustraties: Menno; bandtekening: Louis Bron.

“Een gezond en frisch jongens- en meisjesboek kan in dezen tijd van film-sensatie en maniacaal bioscoop-bezoek een psychisch wonder verrichten ten bate van de jeugd”, aldus H.A. Meerum Terwogt in zijn Inleidend Woord. Ongetwijfeld kreeg hij er, als bekend sportjournalist van de NRC, een leuke vergoeding voor van uitgever R.S. Stokvis, die met dit boek zijn fietsmerk *De Nederlandsche Kroon* promootte. En de schrijver, Doe ('s Heeren wegen zijn ondoorgrondelijk) Hans, was ook sportjournalist, dus het zal een vriendendienst geweest zijn. Het boek was in fietswinkels te koop voor maar 60 cent (winkelwaarde fl. 3,25), hetgeen resulteerde in een verkoop van 20.000 exemplaren.

In de derde klas van een gemengde HBS in Rotterdam (welke en waar wordt helaas niet vermeld) willen drie jongens een club oprichten. Voor het zover is weidt Hans met graagte uit over zijn eigen jeugd en zijn liefde voor de wielersport en de vaderlandse geschiedenis. Op de oprichtingsvergadering zijn aanwezig: Max Doelestein, alias Rookworst (vanwege zijn Indische uiterlijk), Freek Fransen alias Pukkel en Karel van Oever alias Lijn Tien (vanwege zijn lengte).

Na rijp beraad besluiten ze Elly Verhage, alias Nachtegaaltje, er ook bij te vragen. Die vindt het ‘kna!’ (ze vindt àlles ‘kna!’). Het wordt dus een knalclub, maar hoe moet

die heten? Ze worden het eens over *De Nederlandsche Kroon*, niet geheel toevallig ook de naam van de fietsen van Stokvis. De twee tantes bij wie Max woont worden spontaan donatrice.

Het eerste uitstapje van de club, uiteraard per fiets, gaat naar de polder achter Hillegersberg: ze gaan baarzen. Ze vangen er tien maar dan barst er een onweer los en doorweekt komen ze weer thuis. 's Middags op school wordt Freeks Spiek-Studie onderschept en hij moet het werkstuk voor de klas voorlezen, in het bijzijn van de directeur. Elly neemt het auteurschap op zich en krijgt van de club een tablet melkchocolade voor haar opoffering.

Er is een circus in de stad en bij de tantes van Max komt neef Frans zijn verloofde voorstellen. Zij blijkt de Roemeense vrouw-met-de-baard van het circus te zijn. De tantes in alle staten! In het circus controleren Nachtegaaltje en Lijn Tien de baard. Hij is echt.

Nachtegaaltje en de als meisje verklede Rookworst bezoeken een helderziende, mevrouw Hillegonde op de Gedempte Slaak. Via kniecontact voorspelt de waarzegster Max liefde en voorspoed, totdat hij zich verraadt en naar buiten vlucht. Hillegonde is not amused.

Er wordt een fietstocht door Voorne gemaakt en de schrijver geeft een lyrische beschrijving van het eiland. Lijn Tien stelt extra contributie voor om in Antwerpen naar de wedstrijd Holland-België te gaan. Maar eerst nog even zandtaartjes kopen in Den Briel. Al plannen makend rijdt Max de sloot in. Een aardige boerin leent hem een bucolische outfit, waarmee hij niet in de stoomtram durft. Dan maar met de boot. Na een prachtige tocht over de Maas wordt Max bij de tantes afgeleverd.

Elly mag niet mee naar Antwerpen. Freek ook niet, omdat hij altijd zo bang is. Maar Nachtegaaltje bedenkt een list. Intussen is de verloving van neef Frans uit: de baard blijkt toch vals te zijn. Bij Freek thuis wordt een inbraak in scène gezet waarbij hij zijn heldhaftigheid kan tonen. Maar moeder ontdekt dat Max de overvaller is en hij bekent de hele opzet. Dank zij de smeebeden van de club mag hij toch mee.

Elly komt op school met een pagekopje. Sensatie! De Kroon gaat naar een concert bij 't Nut en Elly treedt op met haar zangkoor. De club schenkt haar een boeket gele rozen.

Nachtegaaltje koopt een lot van een '*philantropische vereeniging*', je kunt er een gramfoon mee winnen. De trekking valt op nr. 16, Elly's leeftijd, maar om jonger te lijken had ze nr. 15 gekozen. Geen muziek! Het is winter. Hans vult weer een paar bladzijden met '*t Geuzenvendel op den Thuismarsch* van F.L. Hemkes en *Winterstilte* van Jacqueline E. van der Waals. Freek is dol op taal- en letterkunde. Hij doet mee aan een novellenwedstrijd van een maandblad met een detectiveverhaal. Tante Nel is bijgelovig en raadt hem aan bij volle maan driemaal om een kerk te lopen.

Freek doet dat niet maar wint toch: zijn verhaal *Het Parelsnoer* wordt gepubliceerd en hij wint er een fiets mee. Uiteraard een *Nederlandsche Kroon!*

De vader van Elly heeft vroeger 'veel aan schetsjes-schrijven gedaan' en vergast de club op een paar spannende verhalen.

Het achtste hoofdstuk gaat over de geneugten van het radioluisteren. Natuurlijk hebben de tantes van Max een Sterling met Dinkie luidspreker en bij Elly thuis staat een Erres. Alle te bekomen bij de firma Stokvis. Bij Lijn Tien thuis zal de Sint op bezoek komen. Zijn kleine broertjes herkennen de Goedheiligman onmiddellijk aan zijn 'spjaakgebjek': het is oome Kees! De club gaat op trouwreceptie bij Els' nicht Annie, aan de deftige Nieuwe Haven. De aanstaande bruidegom Kees gaat tegen het verbod van Annie 's morgens toch voetballen en loopt een dikke neus plus blauw oog op. Geen goede start van het huwelijk. Maar Elly steelt de show als bruidsmeisje.

Oom en Tante Doelestein uit Den Haag nodigen Max en zijn vrienden uit voor een feestje. Nachtegaaltje gaat mee op de motor van Karels vader, de rest fietst. 's Avonds maakt Max nog een faux pas door een schilder tegen diens vrouw te kwalificeren als 'die kwibus met de leeuwenmanen'. Tijdens zijn slaap wordt Lijn Tien bruin geschminkt. Als hij 's morgens in de spiegel kijkt denkt hij dat het Rookworst is en gaat weer slapen. Dan naar Scheveningen.

Het volgende hoofdstuk wordt deels door Hans benut om grappige verhalen en informatie over Scheveningen en zijn geschiedenis te debiteren. Het stormt aan de kust, geen strandweer.

Op eerste Kerstdag is het Park ondergesneeuwd. De club gaat naar de Jeugdkerk waar de predikant een verhaal over een kerstboom vertelt. Na de kerst ligt er ijs, de vrienden gaan vanaf de Kralingse Plas op de schaats naar Gouda. Op de terugweg sneuvelen de als souvenir gekochte Goudse pijpen in een massale valpartij. Later krijgen Rookworst en Pukkel ruzie, maar die wordt op de Coolsingel weer bijgelegd als er tegen een gezamenlijke vijand gevochten moet worden.

De reis naar Antwerpen begint bij 'de Hollandsche Spoor', d.w.z. station Delftsche Poort, het latere Centraal Station. De jongens worden uitgezwaaid door Elly. Hans neemt de gelegenheid weer te baat om allerlei verhalen en een gedicht over een Holland-België-wedstrijd in Antwerpen in het boek te vlechten. Bij de grenscontrole is Pukkel zijn paspoort kwijt, maar net op tijd bedenkt hij dat hij het reisdocument in zijn pet heeft opgeborgen.

Ook toen al droegen de supporters oranje en zwaaiden met de nationale driekleur. Cafés en restaurants zitten stampvol 'Ollanders'. De 'Roode Duivels' krijgen met 3-1 klop. In het feestgewoel raken ze Rookworst (met de kaartjes en de kas) kwijt, maar ze vinden elkaar terug. Pukkel is zijn pas weer kwijt, deze keer had hij zijn kadetje erin verpakt. En voor Nachtegaaltje kopen ze Antwerpse bonbons.

Vervolgens een intermezzo van 16 bladzijden over van leraar Stegeman gestolen wiskundeopgaven. Rechercheur Peterson, alias Jopie Slim, weet het mysterie op te lossen, het blijkt een klasgenoot te zijn die misbruik heeft gemaakt van een afgeluisterd telefoongesprek. De clubleden spelen nauwelijks een rol.

Hans heeft er zin in: hoofdstuk 14 gaat geheel over de geschiedenis van het Huis van Oranje en prinses Juliana, inclusief een wat slijmerig lied van J.C. Wijk (muziek Willem Andriessen) over de geboorte van de lang verbeide troonsopvolgster.

De vader van Elly krijgt bezoek van Samuel Ling, een zelfbenoemde '*professor in de leer van het worstelen*', die verhaal bij de journalist komt halen omdat hij nooit over (Grieks-Romeins) worstelen schrijft. De heer Verhage belooft naar een wedstrijd te komen en de Knalclub gaat mee. Rinus van Riel vecht tegen Carlos. Het ordinaire publiek is uitermate enthousiast. Rinus wint.

De tantes van Max zijn niet gecharmeerd van de dunne kousen van Elly. Die trekt speciaal voor Nel en Ans een degelijk paar aan. Ze hebben moeite met de mode en de vrijheden van de jeugd, vooral van meisjes. Maar ze bedoelen het goed.

Nachtegaaltje kondigt haar vertrek naar Zwitserland aan, waar ze haar opleiding voort zal zetten. Er wordt een wielervedstrijd onder de jongens gehouden, wie wint mag haar naar het station brengen. Max (die overduidelijk verliefd is op Elly) wint, Freek is tweede en Karel, die geen *Nederlandsche Kroon* heeft, is laatste.

Als afscheid zullen ze een roeitocht op de Kralingse Plas maken. Van de clubkas worden er allerlei heerlijkheden aangeschaft die op een eilandje soldaat gemaakt worden. Het naderende onweer hebben ze te laat in de gaten. Met achterlating van de picknickmand roeien ze terug maar moeten op een eilandje vluchten. Tot overmaat van ramp drijft hun boot weg. Een motorboot schiet gelukkig te hulp.

Met het van de club gekregen *School-Idyllen* stapt El de trein in, de jongens zwaaien haar na. Pukkel mag zijn oude fiets voor een *Nederlandsche Kroon* gaan inruilen. Een schooiertje krijgt het restant van de clubkas, op voorwaarde dat hij '*leve Nachtegaaltje*' roept. En daarmee is de Knalclub van 3A opgeheven.

Het leuke van dit boek is dat het over een gemengde club gaat, een zeldzaamheid in jeugdboekenland, zeker in 1925. Ondanks Max' verliefdheid wordt het verhaal nergens zoetig, de onderlinge omgang is prettig en natuurlijk. Dat gezegd hebbende is er wel wat op aan te merken. Ten eerste is de reclameboodschap voor Stokvis erg nadrukkelijk aanwezig en ten tweede heeft de schrijver het zich wel erg gemakkelijk gemaakt door er allerlei weinig ter zake doende elementen aan toe te voegen. Zo komt het boek wel vol! Maar voor zestig cent kunnen we niet te hoge eisen stellen.